(ג) (ג) **וּכְתוּבִים.** (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן נ״ה (סכ״ג) אִם כּוֹפִין זֶה אֶת זֶה לִשְׂכֹּר לָהֶם מְנָיָן): **ב** [ב]**אֵין בּוֹנִים בֵּית הַכְּנֶסֶת** אֶלָּא (ד) **בִּגְבָהָּה שֶׁל עִיר,** [ג]**וּמַגְבִּיהִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה** (ה) **גָּבוֹהַּ מִכָּל בָּתֵּי** (ג) [ג] **הָעִיר שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם, לְאַפּוּקֵי * בִּירָנִיּוֹת** (פֵּרוּשׁ, בִּנְיָנִים (ו) הָעֲשׂוּיִים לְנוֹי. תַּרְגּוּם 'שְׂכִיוֹת הַחֲמָדָה' בִּירָנִיּוֹת שַׁפִּירָן) **וּמִגְדָּלִים שֶׁאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהֶם,** וְגַם שֶׁהוּא מֻשְׁפָּע וְאֵינוֹ רָאוּי לְתַשְׁמִישׁ, [ד]**מְשַׁעֲרִין עַד הַמָּקוֹם שֶׁהוּא רָאוּי לְתַשְׁמִישׁ, דְּהַיְנוּ שֶׁאִם יֵשׁ עֲלֵיהָ תַּחַת הַגַּג * לֹא תְּהֵא גְּבוֹהַּ יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת.** הַגָּה: וּכְשֶׁעֹשִׂין הַדֶּחֶק, אוֹ שֶׁיֵּשׁ מִצְוַת מַלְכוּת שֶׁאֵינָן רַשָּׁאִים לִבְנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת כְּדִינוֹ, מֻתָּר לְהִתְפַּלֵּל בְּבֵית אַף עַל פִּי שֶׁדְּרִין בָּעֲלִיָּה (ז) עַל גַּבָּיו, וּבִלְבַד שֶׁיְּהַגּוּ בָּעֲלִיָּה שֶׁעָלָיו בִּנְקִיּוּת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר סוֹף סִימָן קנ״א (סי״ג) (בית יוסף סימן קנ״ד (ד״ה ולמזכה) בשם מהר״י בן חביב): **ג** [ה]**מִי שֶׁהָגְבִּיהַּ בֵּיתוֹ יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַשְׁפִּילוֹ.** (וְאִם עָשָׂה בִּנְיָן גְּבוֹהַּ יוֹתֵר (ח) בְּקֶרֶן אֶחָד (ז) מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, סַגִּי בְּכָךְ) (הגהות מיימון פרק י״א מהלכות תפלה (פות 6), שכן היה מעשה): **ד** [ו]**הַבּוֹנֶה כְּנֶגֶד חַלּוֹן בֵּית הַכְּנֶסֶת,** (ט) **אֵין** (ה) [ה] **מַסְפִּיק לוֹ בְּהַרְחָקַת אַרְבַּע אַמּוֹת, לְפִי שֶׁהוּא צָרִיךְ אוֹר גָּדוֹל: ה** * [ז]**אֵין פּוֹתְחִין פֶּתַח**

ב תוֹסֶפְתָּא פֶּרֶק דְּמְגִלָּה (ה״ד).
ג שַׁבָּת י״א (ע״א).
ד טוּר לְדַעַת הָרא״ש (שבת פ״א סי׳ כג).
ה הָרא״ש שָׁם וְהַשּׁוּר.
ו אַגָּדָה בְּפֶרֶק קַמָּא דְּבָבָא בַּתְרָא (סי׳ יב).
ז תוֹסֶפְתָּא (מגילה פ״ג ה״ד) לְפָרוּשׁ הַתּוֹסָפוֹת (ברכות ו. ד״ה אחורי), וּכְתָבוּהָ הָרִי״ף (יד.) וְהָרא״ש בְּפֶרֶק (קַמָּא) [שְׁלִישִׁי] דְּמְגִלָּה (סי׳ יב).

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(ג) **וּכְתוּבִים.** וּבִזְמַן הַזֶּה מְחַיְּבִים לִקְנוֹת גַּם גְּמָרוֹת לִלְמֹד כָּל מִי שִׁירְצֶה, עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן (רע״ד) [ר״ע] (ס״ב): **ב** (ג) **הָעִיר.** וְעָקְשָׁו אֵין נִזְהָרִין בָּזֶה, כֵּיוָן דְּבָתֵּי שְׁרֵרוֹת גְּבוֹהִים לֵיכָא הָכָרָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת. כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט), מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): **ג** (ז) **מִבֵּית הַכְּנֶסֶת.** דַּוְקָא בִּנְיָן כְּגוֹן גַּג אוֹ עֲלִיָּה, אֲבָל לֹא כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין קְצָת שְׁתּוֹחֲבִין עֲמוּד בְּרֹזֶל בְּקֶרֶן אַחַת וְלֹא הוֹעִילוּ כְּלוּם בְּתִקָּנָתָן. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב):
ד (ה) **מַסְפִּיק לו.** הֵינוּ כְּשֶׁהַחֲזִיקוּ הַקָּהָל בַּחֲלוֹנוֹת, עַיֵּן חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן ל״ב חֵצֶר בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁאֵין בּוֹ תַּשְׁמִישׁ צָנוּעַ אֵין (סל״ב). כָּתַב רַמ״א בִּתְשׁוּבָה סוֹף סִימָן קנ״ד

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב [ג] **הָעִיר.** עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן בִּכְכוּר שׁוֹר בְּשֵׁבֶת (יא. ד״ה גמרא), דְּאִם חֵס וְשָׁלוֹם הָעִיר נֶחֱרֶבֶת מֵאוֹתוֹ עָוֹן אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָתִיד לְהַחֲזִירָהּ, עַיֵּן שָׁם, לָכֵן הָרְבֵּה צָרִיךְ לִזָּהֵר בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר: **ד** [ה] **מַסְפִּיק.** עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה מַהֲדוּרָא תִּנְיָנָא (או״ח) סִימָן (נ״ז) [ט״ז] בְּאֶחָד שֶׁקָּנָה בֵּית וְחָצֵר מִנָּכְרֵי וְחֶלּוֹנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת פְּתוּחִים

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְאִם אֵין בְּכֹחָם לִבְנוֹת, (ס) מְחַיְּבִין עַל כָּל פָּנִים לִשְׂכֹּר מָקוֹם מְיֻחָד לְתִפְלָה. וְכָתְבוּ הַפּוֹסְקִים דִּבְבִנְיַן בֵּית הַכְּנֶסֶת גּוֹבִין לְפִי מָמוֹן לְחוּדָא, וּבִשְׂכִירוּת בֵּית הַכְּנֶסֶת גּוֹבִין (ג) חֶצְיוֹ לְפִי מָמוֹן וְחֶצְיוֹ לְפִי נְפָשׁוֹת. כְּתַב מָגֵן אַבְרָהָם סוֹף סִימָן קנ״ד (ס״ק כג) בְּשֵׁם הָרִיכ״ש (בתשובה סי׳ רנג) [וְהוּבָא בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סוֹף סִימָן קס״ב בְּרַמ״א (ס״ו)] הַמְעַכֵּב לִבְנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ יֵשׁ בֵּית הַכְּנֶסֶת אַחֶרֶת בָּעִיר מוֹנֵעַ הוּא רַבִּים מִלַּעֲשׂוֹת מִצְוָה, וּמַסִּיק שָׁם דְּאִם הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת מְכִילָה אוֹתָם, אָז אַדְּרַבָּה אֲסוּרִים (ג) לְהִפָּרֵד. וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת רַדְבַּ״ז חֵלֶק ג׳ סִימָן תע״ב שֶׁהֶאֱרִיךְ בְּדִינִים אֵלּוּ, וּבְסוֹף דְּבָרָיו כָּתַב וְכָל זֶה בִּזְמַן שֶׁכֻּלָּם לֵב אֶחָד הוּא שֶׁקִּלּוּסָן עוֹלָה יָפָה, אֲבָל אִם חָלַק לִבָּם, יוֹתֵר טוֹב הוּא שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כָּל כַּת בְּפָנֵי עַצְמָהּ וְכוּ', וְלֹא תִּטְעֶה בִּדְבָרַי לוֹמַר שֶׁאֲנִי סוֹבֵר שֶׁהַחֲלָקָה טוֹבָה חַס וְשָׁלוֹם, דְּהָא קְרָא כְּתִיב (הושע ד יז) 'חָבוּר עֲצַבִּים אֶפְרַיִם הַנַּח לוֹ' 'חֶלְקָם לִבָּם עַתָּה יֶאְשָׁמוּ' וְגוֹ' (שם י ב), אֶלָּא צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיוּ לֵב אֶחָד לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְאִם אִי אֶפְשָׁר אֶלָּא שֶׁתָּמִיד הֵם מִתְקוֹטְטִים וְהֵם בְּמַחֲלֹקֶת, דְּחֵה הָרַע בְּמְעוּטוֹ. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ שָׁם בַּתְּשׁוּבָה. וְעַיֵּן בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קס״ב (סק״ו) מַה שֶּׁהֶאֱרִיךְ בְּעִנְיָנִים אֵלֶּה: **(ג) וּכְתוּבִים.** כְּדֵי שֶׁיִּקָּרֵא בָּהֶם כָּל מִי שִׁירְצֶה מִן הַצִּבּוּר [חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קס״ג (סי״א)]. וְדַוְקָא בִּימֵיהֶם שֶׁלֹּא נָתַן לִכְתֹּב רַק תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, אֲבָל עַכְשָׁו מְחַיְּבִים גַּם לִקְנוֹת סִפְרֵי תַּלְמוּד (ד) וּפֵרוּשֵׁיהֶם לִלְמֹד בָּהֶם לַקְּטַנִּים וְלַגְּדוֹלִים [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א)]. וּבִמְקוֹמוֹת (ה) שֶׁהַסְּפָרִים מְצוּיִים אֵין כּוֹפִין לִקְנוֹת סְפָרִים רַק סֵפֶר תּוֹרָה, דְּהַרְבֵּה יְכוֹלִים לִשְׁאֹל אֵצֶל אֲנָשִׁי הָעִיר: **ב (ד) בְּגָבְהָּהּ שֶׁל עִיר.** שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א כא) 'בְּרֹאשׁ הֲמוֹיוֹת תִּקְרָא': **(ה) גְּבוֹהַּ מִכָּל בָּתֵּי הָעִיר.** שֶׁנֶּאֱמַר (עזרא ט ט) 'לְרוֹמֵם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ'. וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁאֵין נִזְהָרִין בָּזֶה, וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהַטַּעַם דִּכְיָון דְּיֵשׁ שָׁם הַרְבֵּה בָּתֵּי עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים שֶׁגְּבוֹהִים מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, אִם כֵּן בְּלָאו הָכִי לֵיכָּא הָכָּרָא לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וּמִכָּל מָקוֹם רָאוּי לְכַתְּחִלָּה לִזָּהֵר בָּזֶה בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר כִּי בַּגְּמָרָא (שבת יא.) הָחְמִירוּ מְאֹד עַל זֶה, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ג): **(ו) הָעֲשׂוּיִים לְנוֹי.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, לְנוֹי בְּעָלְמָא וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּתוֹכָן כְּלָל, לָכֵן (ו) אֲפִלּוּ הַבָּתִּים עַצְמָן גְּבוֹהִין לֵית לָן בָּהּ: **(ז) עַל גַּבָּיו.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, וְאִם כֵּן הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת נָמוּךְ מִמְּקוֹם דִּירָתוֹ אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרֵי: **ג (ח) בְּקֶרֶן אֶחָד מִבֵּית הַכְּנֶסֶת.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהִגְבִּיהַּ רַק זְוִית אֶחָד מִפְּתָלֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת. וְדַוְקָא שֶׁהִגְבִּיהוּ עַל יְדֵי בִּנְיָן כְּגוֹן בֶּגֶן אוֹ עֲלִיָּה, (ו) אֲבָל לֹא כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין קְצָת שְׁתּוֹחֲבִין עַמּוּד בְּרֹזֶל בְּקֶרֶן אַחַת וְלֹא הוֹעִילוּ כְּלוּם בְּתִקָּנָתָן: **ד (ט) אֵין מַסְפִּיק לו.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּאִלּוּ בָּנָה כְּתַל בִּרְשׁוּתוֹ נֶגֶד חַלּוֹנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ דִּינָא הוּא דְּצָרִיךְ לְהַרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יַאֲפִיל אֶת חַלּוֹנוֹ וְדֵי, אֲבָל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת דְּצָרִיךְ אוֹר גָּדוֹל, מַהֲנֵי (ס) הַחֲזָקַת חַלּוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִכְּבָר שֶׁיִּהְיֶה צָרִיךְ לְהַרְחִיק יוֹתֵר, וְלֹא נִתְבָּאֵר כַּמָּה יוֹתֵר וְעַל כָּל פָּנִים בְּשִׁמּוֹנָה אַמּוֹת וַדַּאי סַגִּי, וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ה) בְּשֵׁם הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו״ת או״ח סי׳ טז). וְעַיֵּן בְּפָרֵי מְגַדִּים (א״א סק״ד) שֶׁמִּסְתַּפֵּק לְעִנְיַן עֲזָרָה וְעָזְרַת נָשִׁים אִם גַּם שָׁם לֹא סַגִּי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וּלְדַעְתִּי נִרְאָה דְּהָכִי גַּם עִקַּר דִּינָא דְּהַמְחַבֵּר אֵינוֹ בָּרוּר, עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר. כָּתַב רַמ״א בִּתְשׁוּבָה סוֹף סִימָן ל״ב, חֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁאֵין בּוֹ תַּשְׁמִישׁ צָנוּעַ לָרַבִּים, אֵין יְכוֹלִין לְמַחוֹת לְיָחִיד שֶׁפּוֹתֵחַ שָׁם חַלּוֹנוֹתָיו [דַּכְפוֹתֵחַ חַלּוֹנוֹ נֶגֶד רְשׁוּת הָרַבִּים דְּמִיא], אֲבָל אִם הַקָּהָל פּוֹתְחִין חַלּוֹנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת לַחֲצֵרוֹ, (ט) יְכוֹל הוּא לְמַחוֹת בְּיָדָם. עַד כָּאן דְּבָרָיו. וְדִין זֶה (י) מְיֻרֶּה שֶׁהְיְחִיד פּוֹתֵחַ חַלּוֹנוֹתָיו לְמָקוֹם שֶׁהוּא מַהֲלַךְ לָרַבִּים

בְּאוּר הֲלָכָה

שָׁכַן בֵּית הַמִּדְרָשׁ הַמְיֻחָד לְתוֹרָה שְׁחִיבוּ יוֹתֵר גָּדוֹל, וְעַיֵּן בְּשֶׁבֶת דַּף י׳ (ע״א) רָבָא חַזְיֵהּ לְרַב הַמְנוּנָא וְכוּ' אָמַר מְנִיחִין חַיֵּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיֵּי שָׁעָה, עַיֵּן שָׁם בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י (ד״ה חיי), וְעַיֵּן בְּסִימָן קנ״ג סָעִיף א׳ וְסָעִיף ו׳:

ב * בִּירָנִיּוֹת וּמִגְדָּלִים. בְּרַ״ן (שם ד: ד״ה קשקושי) **אִיתָא בִּירָנִיּוֹת וּמִגְדָּלִים שֶׁעֲשׂוּיִים לְחֹזֶק,** וְכֵן בָּעְרוּךְ (ערך אברואר) פֵּרֵשׁ עַל קַשְׁקוּשֵׁי דַּאֲבְרוּרֵי שֶׁהֵם מִבְצָרִים. **וּלְפִי זֶה אֵין מָקוֹר לְהָקֵל בְּגַג שֶׁהוּא מֻשְׁפָּע וְאֵין רָאוּי לְתַשְׁמִישׁ מִלְמַעְלָה,** דְּהַגְּמָרָא (שם יא.) לֹא הָקֵל אֶלָּא בְּמִבְצָר שֶׁאֵין שָׁם דִּירָה עָלָיו כְּלָל וְהוּא עָשׂוּי רַק לְחִזּוּק הָעִיר **[וְקָצַת מַשְׁמַע דַּן גַּם בְּרַמְבַּ״ם** בְּפֶרֶק י״א מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה״ב), עַיֵּן שָׁם], **וְעַיֵּן בְּמַאירִי** (שבת יא. ד״ה לעולם) **שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן כְּעֵין מַה שֶׁכָּתַבְנוּ:**

*** לֹא תְּהֵא גְּבוֹהַּ יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת,** אֵין רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאַסֵּר דַּוְקָא הֵיכָא שֶׁעָצָם הַבַּיִת לְבַד הַגַּג גְּבוֹהַּ מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, אֶלָּא **אֲפִלּוּ הֵיכָא שֶׁעָצָם הַבַּיִת אֵינוֹ גְּבוֹהַּ רַק בִּצְרוּף תַּחְתִּית הַגַּג מָקוֹם שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין שָׁם כְּשֶׁעוֹמְדִין עַל הָעֲלִיָּה גְּבוֹהַּ יוֹתֵר מִבֵּית הַכְּנֶסֶת נַמִּי אָסוּר,** דְּשִׁפּוּעוֹ אֵינוֹ מְגָרֵעַ בְּזֶה כֵּיוָן שֶׁעַל כָּל פָּנִים יָכוֹל לְהִשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם דְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁבַּגַּג נֶחְשָׁב כְּכָתְלֵי עֲלִיָּה. כֵּן מוּכָח בְּרֹאשׁ שָׁם (פ״א סי׳ כג):

ה * אֵין פּוֹתְחִין וְכוּ'. וּבְמָקוֹם הַדֶּחֶק, פָּשׁוּט הוּא דְּאֵינוֹ מְעַכֵּב כְּלָל:

א (ס) **פְּשׁוּט:** (ג) אֲלִיָּה רַבָּה (סק״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) מְשׁוּם דִּקְרֵב עָם הַדְּרַת מָלְךְ, וְעוֹד שֶׁעַל יְדֵי הִתְחַלְּקוּת בָּאִים כָּפָה מִכְשׁוֹלִים וְהֶזֵּקוֹת לִצְדָקוֹת וּלְלַמּוּד תּוֹרָה בְּצִבּוּר וּכְהַאי גַּוְנָא: (ד) כֵּן מוּכָח מֵהַפֹּקוֹר שֶׁהֵבִיא הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א) מִיּוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ע״ר (ס״ב). עַיֵּן שָׁם: (ס) סְמ״ע חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קס״ג (סק״ב):

ב (ו) פְּרִי מְגַדִּים (משב״ז סק״א): **ג** (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ג): **ד** (ס) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד): (ע) **וְאִם אֵין הַזֵּזֶ הַרְבֵּה לְרַאוּבֵן יִבְנֶנּוּ עִמָּהֶם לִקְנִים מְשׁוּרַת הַדִּין, וְהַכֹּל לְפִי הַהֶזֵּק וּלְפִי רְאוּת עֵינֵי הַדַּיָּן** (אֲלִיָּה רַבָּה (סק״ד), עַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתַב עוֹד בָּזֶה]: (י) מָגֵן אַבְרָהָם (שם):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת סִימָן קנ קנא

בַּיִת הַכְּנֶסֶת אֶלָּא כְּנֶגֶד הַצַּד (ו) [ז] שֶׁמִּתְפַּלְּלִין בּוֹ (י) * בְּאוֹתָהּ הָעִיר, שֶׁאִם מִתְפַּלְּלִין לַמַּעֲרָב יִפְתְּחוּהוּ לַמִּזְרָח, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּחֲווּ מִן הַפֶּתַח (יא) נֶגֶד הָאָרוֹן * שֶׁהוּא בָּרוּחַ שֶׁמִּתְפַּלְּלִין נֶגְדּוֹ. הַגָּה: (יב) וְעוֹשִׂין (ו) בִּימָה * בְּאֶמְצַע בֵּית הַכְּנֶסֶת, שֶׁיַּעֲמֹד עָלֶיהָ הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְיִשְׁמְעוּ כֻּלָּם. (יג) וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, פָּנָיו כְּלַפֵּי הַקָּהָל. (יד) וְסָדָר הַיְשִׁיבָה כָּךְ הִיא, הַזְּקֵנִים יוֹשְׁבִים פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הָעָם, וּשְׁאָר הָעָם כֻּלָּם יוֹשְׁבִים שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַקָּהָל וּפְנֵי הַזְּקֵנִים (טור):

קנא דִּינֵי קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת. ובו י״ב סְעִיפִים:

א מגִלָּה דף כ״ח (ע״ב).

א [א]בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת אֵין נוֹהֲגִין בָּהֶם (א) * קַלּוּת (ו) ראש, כְּגוֹן שְׂחוֹק וְהִתּוּל

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

לְאוֹתוֹ חָצֵר וְרוֹצֶה לִבְנוֹת סְמוּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, צָרִיךְ לְהַרְחִיק עַל כָּל פָּנִים יוֹתֵר מֵאַרְבַּע וְלֹא יוֹתֵר מִשְּׁמוֹנָה, וְהַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין אַרְבַּע לִשְׁמוֹנָה יְכַרְעִינוּ חֲכָמֵי הָעִיר לְפִי רְאוֹת עֵינֵיהֶם כְּפִי הַצֹּרֶךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת. וּכְעֵנִין הַחֲזָקָה שֶׁהַחֲזִיקוּ הַקָּהָל, נָשָׂא וְנָתַן בָּזֶה לְפִי הָעִנְיָן וְהָעֲלָה דְּהָרוֹצֶה לִבְנוֹת הוּא נִקְרָא מוֹצִיא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַפְּמַ״ע (חו״מ סי׳ קנג ס״ק לב) וְלָכֵן הַדִּין עִם הַקָּהָל, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּבִרְכֵּי יוֹסֵף (סי׳ קנג סק״ו) כָּתַב כֵּן בְּשֵׁם מֹהַרַ״י זַיְן (בשו״ת שערי ישועה או״ח שער ג סי׳ ה). וְכָתַב שָׁם שֶׁזֶּה בְּהַכְרַח שֶׁכְּבָר הֻקְדַּשׁ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲבָל בְּבֵית שֶׁבְּצַד שֶׁהֶחֱזִיקוּ לְהִתְפַּלֵּל וּבְתוֹךְ הַזְּמַן קָנָה וְאוֹבֵן כָּל אוֹתוֹ חָצֵר, וְאַחַר הַרְבֵּה שָׁנִים רוֹצֶה לִבְנוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת נֶגֶד הַחֲלוֹנוֹת וְטוֹעַן שֶׁהוּא עֶקְרֵנוּ וְהֵם טוֹעָנִים שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ וְהָיָה קֹדֶשׁ, הַדִּין עִם רְאוּבֵן עַד שֶׁיְּבִיאוּ הַיְחִידִים רְאָיָה שֶׁהֻקְדַּשׁ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה טַעֲמוֹ מִשּׁוּם חֲזָקָה שֶׁאֵין עִמָּהּ טַעֲנָה, וְלִי צָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה. וְעַיֵּן בְּשׁוּת״ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (מהדו״ת או״ח סי׳ טז) וּבְחִוּת יָאִיר סִימָן נ״ט: ה [ז] שְׁתַּפְּלִין. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּנוֹדַע בִּיהוּדָה מַהְדּוּרָא תִּנְיָנָא יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן נ״ט:

בְּאֵר הַיטֵב

יְכוֹלִין לְמַחוֹת לְיָחִיד שֶׁפּוֹתֵחַ שָׁם חַלּוֹנוֹת, אֲבָל אִם הַקָּהָל פּוֹתְחִין חַלּוֹנוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת לְחַצְרוֹ יָכוֹל הוּא לְמַחוֹת בְּיָדָם, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז). [וְכֵן פָּסַק אֲלִיָּהוּ רַבָּה (סק״ז) הַשִּׁיג עַל מָגֵן אַבְרָהָם בָּזֶה]: ה (ו) שְׁתַּפְּלִין. נִרְאֶה לִי דְּאִם הָיָה הַפֶּתַח בְּצַד אֶחָד וְחָרְבָה הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת וְרָצוּ מַנִּיחִים לַעֲשׂוֹת הַפֶּתַח קְצָת מִצַּד אַחֵר שֶׁיְּהֵא הַפֶּתַח כְּדִינָהּ אֵין הָאֲחֵרִים יְכוֹלִין לְמַחוֹת אֲפִלּוּ הֵם הָרֹב, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁנִּים סֵדֶר הַיְשִׁיבָה יֵשׁ לָהֶם דִּין בְּיַנֵּיהֶם. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה): (ו) בִּימָה. וְאֵין עוֹשִׂין יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ מַדְרֵגוֹת לַבִּימָה. וְהֵר וַיַּקְהֵל (ח״ב דף רו.). אָסוּר לַיָּשֵׁב בֵּין הַבִּימָה לַהֵיכָל שֶׁיְּהֵא אֲחוֹרָיו כְּנֶגֶד הַהֵיכָל דִּנְאֵי הוּא, וְאָסוּר נְמִי אֵיפָא דְּהָעוֹמֵד עַל הַבִּימָה כְּשֶׁמִּשְׁתַּחֲוֶה לְבָרְךְ נִרְאֶה כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ. לְבוּשׁ (ס״ה) ט״ז (סק״ב) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו). [כָּתַב אֲמוּתַּי שְׁמוּאֵל סִימָן ל״ה בְּבֵאֵי צְדָקָה וְכִיֵּיצ בְּמִעוֹת צְדָקָה, אֵין לִכְתֹּב 'זֹאת נַעֲשָׂה בְּפִקָּדַת גַּבֵּאי צְדָקָה פְּלוֹנִי' בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וַאֲפִלּוּ כְּבָר נִכְתַּב יְכוֹלִין לְמָחְקוֹ אִם לֹא שֶׁנַּעֲשָׂה בְּמְמוּנוֹ]:

א (ו) ראש. וּכְעֵין זֶה מִתְהַפְּכִין הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת לְבֵית עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. סְמ״ק (מצוה יא). אָסוּר לִשְׁחֹט בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. מַפַּ״ט (ח״א סי׳ פד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א). כָּתַב הָרַא״ם חֵלֶק א׳ סִימָן (ע״ט) [פ״א] דַּאֲפִלּוּ נַעֲשָׂה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת עֲבֵרָה, שֶׁמְּצְאוּ לַשָּׁפָשׁ מִתְעוֹלֵל עִם נַעֲרָה אַחַת, שֶׁמֻּתָּר לְהִתְפַּלֵּל שָׁם וְכָל קְדֻשַּׁת בֵּית הַכְּנֶסֶת עָלָיו, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב בְּשַׁאֲרִית

בְּאוּר הֲלָכָה

* **בְּאוֹתָהּ הָעִיר.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״י) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ג) וּפְרֵי מְגַדִּים (א״א סק״ה) שְׁמְּפַקְּפְּקִין בְּעִקַּר הַדִּין אַחֲרֵי דְּלֹא מָצִינוּ מִי שֶׁחוֹלֵק בְּהֶדְיָא עַל דִּבְרֵי הַגְּהוֹת מֵימוֹנִי (תפילה פי״א אות ד) בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת (ברכות ו. ד״ה אחורי), וְאַדְרַבָּה מֵהַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה וארץ) וְדַרְכֵי מֹשֶׁה הָאָרֹךְ (ד״ה איתן) מוּכָח בְּהֶדְיָא דְּסָבִירָא לֵהּ לְדִינָא כְּוָתְהּ, וְגַם בְּמַאירִי בְּמִגִּלָּה פֶּרֶק הַקּוֹרֵא עוֹמֵד (כה: ד״ה במסכת יומא) מְבֹאָר גַּם כֵּן בְּהֶדְיָא כְּהַגָּהוֹת מֵימוֹנִי, וְכֵן בְּתַלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה בְּפֶרֶק קַמָּא דִּבְרָכוֹת (ג: ד״ה כל ובד״ה ור׳ יצחק) כָּתַב בְּהֶדְיָא בְּשִׁיטַת רַשׁ״י (ברכות ו: ד״ה אחורי) וְרַ״י (הו״ד ברבינו יונה שם) דְּבְכָל הַיְּוִי פְּתָחֵי בְּתֵי כְּנֵסִיּוֹתֵיהֶן בְּמַפְרֵעַ וְהָיוּ מִשְׁתַּחֲוִין לְמִזְרָח כְּמוֹ בְּמִדְרִינוֹתֵינוּ, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן הֶחֱיֵי אָדָם (ח״א כלל יז סי״ח) הֶעְתִּיק דְּבַר הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) לְדִינָא. וְדַע דְּאַעֲפָ״כ דִּינָא דְּתוֹסְפְתָּא (מגילה פ״ג ה״ד) כָּתַב בְּמִבְּאוּרִי (שם) דְּאֵין קְפִידָא אֶלָּא בְּפֶתַח שֶׁרֹב הַצְּבּוּר נִכְנָסִין בּוֹ, אֲבָל שְׁאָר פְּתָחִים מֻתָּר לַעֲשׂוֹת בְּכָל הַצְּדָדִים. וְדַע עוֹד דְּדִין הַשַּׁלְחָן עָרוּךְ הוּא רַק עַל פֶּתַח בֵּית הַכְּנֶסֶת עַצְמוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן פֶּתַח הַפְּרוֹזְדוֹר אֵין קְפִידָא כְּלָל בָּזֶה, כֵּן כָּתַב בְּתְשׁוּבַת חֵתָם סוֹפֵר (ח״א או״ח סי׳ כז), וּפְשׁוּט:

* **שֶׁהוּא בָּרוּחַ וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יא), וּלְדִין זֶה יֵשׁ מְקוֹר מֵהַתּוֹסָפְתָּא (שם) כַּמְבֹאָר בְּבָאוּר הַגְּרַ״א, עַיֵּן שָׁם. וְצָרִיךְ עִיּוּן בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמִּפְּנֵי הַדְּחַק אִי אֶפְשָׁר לָהֶם בְּשׁוּם פָּנִים לְהַעֲמִידוּ בְּכֹתֶל הַמִּזְרָח וּמַכְרָחִים לְהַעֲמִידוּ בַּצָּפוֹן אוֹ בַּדָּרוֹם, לְאֵיזֶה צַד יִתְפַּלְּלוּ הָעָקֵל, אִם לַמִּזְרָח מִפְּנֵי שֶׁהוּא נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם אוֹ מִטַּעַם שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ כְּלַפֵּי הַקֹּדֶשׁ דְּהוּא הָאָרוֹן:

* **בְּאֶמְצַע בֵּית הַכְּנֶסֶת.** כֵּן מְבֹאָר בְּרָמַב״ם (תפילה פי״א ה״ג) וְטוּר, וּמְנָהֲגָ קָדוּם הוּא, וּמְקוֹרוֹ בְּמַסֶּכֶת סֹפֵר נ״א עַמּוּד ב׳ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ״א. וּבַעֲנוּתַיְנוּ הָרְבִּים בְּאֵיזֶה מְקוֹמוֹת פָּרְצוּ מִנְהָג קָדוּמִים זֶה וְהִתְחִילוּ לַעֲשׂוֹת הַבִּימוֹת סְמוּךְ לָאָרוֹן הַקֹּדֶשׁ מִפְּנֵי שֶׁרָצוּ לֵילֵךְ בְּדַרְכֵי הָעוֹבְדֵי גִּלּוּלִים כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בַּהֵיכָלוֹת שֶׁלָּהֶן [שֶׁקּוֹרִין טעמפי״ל], וְיֵשׁ לִקְרֹא עֲלֵיהֶן 'וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל עֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת' (הושע ח יד), וּכְבָר הָאֲרִיכוּ הַפּוֹסְקִים הָאַחֲרוֹנִים בְּגִנּוּת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, עַיֵּן בְּתְשׁוּבַת חֵתָם סוֹפֵר סִימָן כ״ח וּתְשׁוּבַת מַחֲלַת הַמַּחֲנַיִם (סי׳ ה) וּתְשׁוּבַת אִמְרֵי אֵשׁ (סי׳ ז):

א * קַלּוּת רֹאשׁ. וּמִכָּל מָקוֹם אַף שֶׁנַּעֲבְדוּ עֲבֵרוֹת גְּדוֹלוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת מִכָּל מָקוֹם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לִבְנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה בְּשׁוּם פַּעַם, דְּאִי לָאו הָכִי יְכוֹלִין לְמַחוֹת, דְּשָׁמָּא יִרְצוּ הַקָּהָל לִבְנוֹת בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהוּא יִטְעַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֶזְקָה בְּחֻלּוֹנוֹתָיו וְיִמְחֶה מִלִּבְנוֹת, וְאַף עַל גַּב דְּפָסַק רַמ״א בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סוֹף סִימָן קמ״ט (סל״א) דְּאֵין מוֹעִיל חֶזְקָה בְּשֶׁל קָהָל, מִכָּל מָקוֹם (יט) יְכוֹלִין לוֹמַר דְּלָא נִיחָא לְהוּ לְמֵיקַם בַּהֲדֵהּ בְּדִינָא וְדַיְנָא. כָּתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים סִימָן תתט״ז חֲלוֹן שֶׁהוֹלֵךְ כְּנֶגֶד רְשׁוּת הָרַבִּים וּבְנֵי אָדָם עוֹבְרִים דָּרֶךְ שָׁם לְבֵית הַכְּנֶסֶת, לֹא יִשְׁפְּכוּ מַי רַגְלַיִם מִן הַחַלּוֹן, לְפִי שֶׁיֵּשׁ שֶׁהוֹלְכִין בְּהַשְׁכָּמָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּכְשֶׁהוֹלְכִין בַּחֹשֶׁךְ לֹא יוּכְלוּ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא יִתְנַזְּפוּ בְּמֵי רַגְלַיִם, וּכְתִיב (קהלת ד יז) 'שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים'. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּבְלָאו הָכִי יֵשׁ לְהַזָּהֵר שֶׁלֹּא לִשְׁפֹּךְ שׁוּם מַשְׁקִין בִּמְקוֹם מַהֲלַךְ בְּנֵי אָדָם שֶׁלֹּא יַחֲלִיקוּ בָּם, דְּהוּא כְּמוֹ בּוֹר בִּרְשׁוּת הָרַבִּים. כָּתַב בְּסֵפֶר שַׁאֲרִית יוֹסֵף (בשו״ת סי׳ כז) שְׁכֵנֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם בַּיִת הַכִּפֵּא שֶׁמַּגִּיעַ מִמֶּנּוּ רֵיחַ רַע לְבֵית הַכְּנֶסֶת צְרִיכִין לְהַרְחִיקוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם קֹדֶם הַבַּיִת הַכִּפֵּא לִבְנְיַן בֵּית הַכְּנֶסֶת אֲפִלּוּ הָכִי צְרִיכִין לְסַלְּקוֹ דְּשָׁאנֵי הָזֵקָא דְּרַבִּים מַהֲזֵקָא דְּיָחִיד, אֶלָּא שֶׁצְּרִיכִין לָתֵת לוֹ דָּמָיו, וְדַמְיָא לְהָא דְּמִבְּאָר בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן קנ״ה סָעִיף כ״ב, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסוֹף סִימָן קנ״ד (ס״ק כג) בָּזֶה: ה (י) בְּאוֹתָהּ הָעִיר. וּלְפִיכָךְ בִּמְדִינוֹת אֵלּוּ שֶׁאָנוּ מִתְפַּלְּלִים וּמִשְׁתַּחֲוִים נֶגֶד מִזְרָח (דְּהֵינוּ מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ יוֹשְׁבִין בְּצַד מַעֲרָבוֹ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל), צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פֶּתַח הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת בַּמַּעֲרָב כְּדֵי שֶׁיִּשְׁתַּחֲוֶה מִן הַפֶּתַח נֶגֶד אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ. כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ה) דְּאִם הָיָה הַפֶּתַח בְּצַד אַחֵר וְחָרַב הַבַּיִת הַכְּנֶסֶת וְרָצוּ מַנִּיחִים לַעֲשׂוֹת הַפֶּתַח כְּדִינוֹ, אֵין הָאֲחֵרִים יְכוֹלִים לְמַחוֹת אֲפִלּוּ הֵם הָרֹב, וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּשַׁנִּים סֵדֶר הַיְשִׁיבָה יֵשׁ לָהֶם דִּין בְּיַנֵּיהֶם, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד״ה באותה): (יא) נֶגֶד הָאָרוֹן שֶׁהוּא בָּרוּחַ וְכוּ׳. וְהַטַּעַם שֶׁצָּרִיךְ לְקַבֵּעַ הָאָרוֹן שָׁם, מְבֹאָר בְּרָמַב״ם (תפילה פי״א ה״ב) וְטוּר וְזֶה לְשׁוֹנָם, וּבוֹנִין הֵיכָל זֶה בָּרוּחַ שֶׁמִּתְפַּלְּלִין כְּנֶגְדּוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ פְּנֵיהֶם אֶל מוּל הַהֵיכָל כְּשֶׁיַּעֲמְדוּ לְתִפְלָּה: (יב) וְעוֹשִׂין בִּימָה וְכוּ׳. וְאֵין עוֹשִׂין יוֹתֵר מִשֵּׁשׁ מַדְרֵגוֹת לַבִּימָה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו) בְּשֵׁם הַזֹּהַר (ח״ב דף רו.)]: (יג) וּכְשֶׁמִּתְפַּלֵּל הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר וְכוּ׳. הָרַמ״א כָּתַב כָּאן, וְזֶה לְשׁוֹן הַטּוּר, וּבְעֵת שֶׁשְּׁלִיחַ צִבּוּר עוֹמֵד בִּתְפִלָּה יוֹרֵד לָאָרֶץ לִפְנֵי הַתֵּבָה וּפָנָיו כְּלַפֵּי הַקֹּדֶשׁ כִּשְׁאָר הָעָם: (יד) וְסָדָר הַיְשִׁיבָה וְכוּ׳. וְעָכְשָׁו אֵין עִנְיָן לְסָדָר זֶה (יט) כִּי קוֹנִין הַמְּקוֹמוֹת. מִכָּל מָקוֹם יְהָדְרוּ שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ שׁוּם מָקוֹם לְיֹשֶׁב עָלָיו בֵּין הַבִּימָה וּבֵין הַהֵיכָל בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה פְּנֵי הַיּוֹשֵׁב נֶגֶד הַבִּימָה וַאֲחוֹרָיו לַהֵיכָל דִּנְאֵי הוּא, וְאִסּוּרָא נְמִי אֵיפָא דְּהָעוֹמֵד עַל הַבִּימָה לְבָרְךְ נִרְאֶה כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ, (יג) אִם לֹא שֶׁיַּעֲשׂוּ הַמָּקוֹם מִן הַצְּדָדִין. וְכָתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (משז״ ס״ק ב) דְּעָכְשָׁו שְׁעוֹשִׂין מְקוֹמוֹת אֵצֶל הַבִּימָה שֶׁקּוֹרִין אלמימר״א וּפְנֵי הַיּוֹשֵׁב לַהֵיכָל וַאֲחוֹרָיו לַבִּימָה, אַף שֶׁאֲחוֹרָיו לַסֵּפֶר תּוֹרָה מִכָּל מָקוֹם רְשׁוּת אַחֶרֶת הִיא הַבִּימָה:

א (א) קַלּוּת רֹאשׁ. כִּי הֵם נִקְרָאִים מְקֻדָּשׁ מְעַט כְּמוֹ דִּכְתִיב (יחזקאל יא טז) 'וָאֱהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט', וּבְמִקְדָּשׁ כְּתִיב (ויקרא כו ב) 'וְאֶת מִקְדָּשִׁי

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יט) פְּרֵי מְגַדִּים (א״א סק״ד) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ז): ה (יב) ט״ז (סק״ב) בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ (סק״ה): (יג) פְּשׁוּט. וְכֵן הַמִּנְהָג לְהַתִּיר כֵּיוָן שֶׁאֵין אֲחוֹרָיו נֶגֶד הַהֵיכָל מַמָּשׁ. וְעַיֵּן בְּפְרִי

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah